

Pejzažna arhitektura

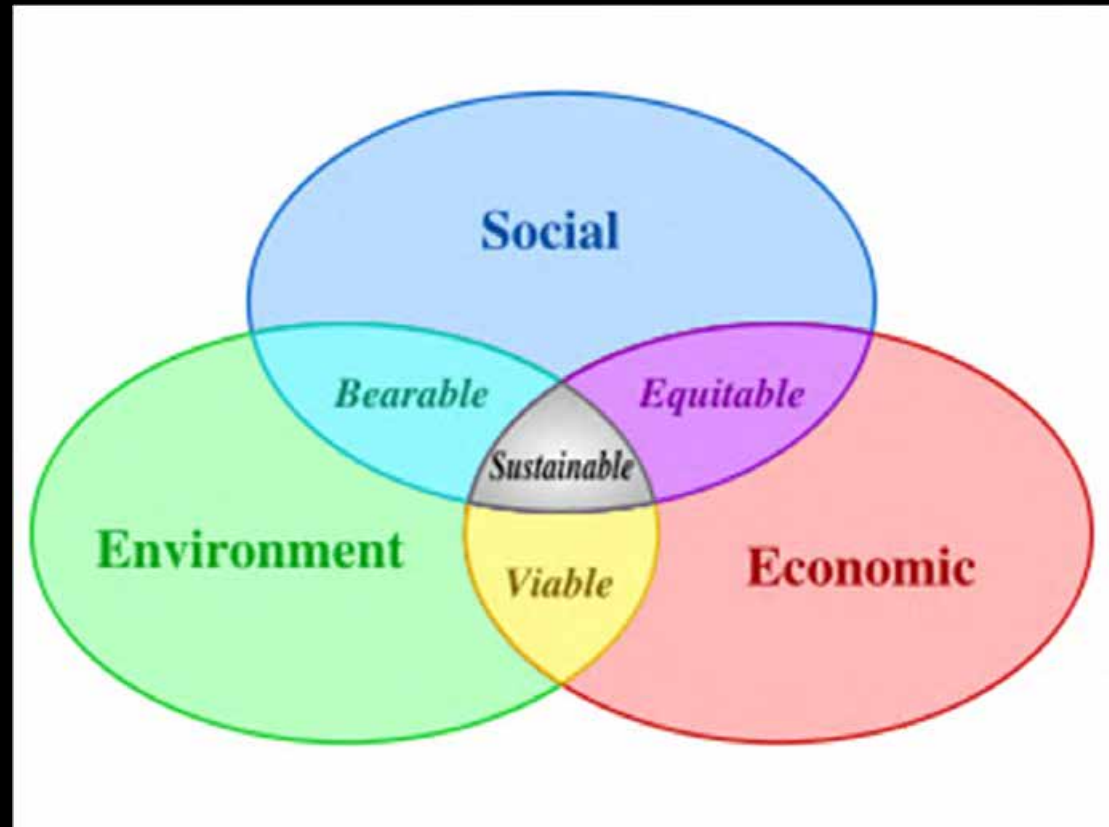

Otvoreni prostori i održivi urbani razvoj

Jelena Živković

ODRŽIVI RAZVOJ

- Održivost je zahtev za dugoročnim kulturnim, ekonomskim i "environmentalnim" zdravljem i vitalnošću.
- Održivost se bazira na tzv. "3E" - ekologija (ecology), ekonomija (economy), jednakost (equity). Uzimajući ih odvojeno - dobijaćemo samo parcijalna rešenja. Zato je ključna reč integracija: sagledavanje međusobnih veza i relacija.

ODRŽIVI GRAD

Na Evropskoj konferenciji održivih gradova u Aalborgu doneta je Povelja Evropskih gradova u pravcu održivosti - kojom se definišu i osnovne karakteristike i principi održivih gradova.

Održivost životne sredine označava “očuvanje prirodnog kapitala, biodiverziteta, ljudskog zdravlja i svih ostalih ekoloških faktora koji treba da održe ljudski život i blagostanje kao i život drugih živih bića”.

Polazi se od stava da se globalna održivost života ne može ostvariti bez obezbeđivanja lokalne održivosti.

ODRŽIVI GRAD

Cilj je da se problemi zagađenja i opterećenja pokušavaju rešavati unutar gradskog entiteta - čime se želi postići da grad "ne izvozi sopstvene probleme u šire okruženje ili budućnost".

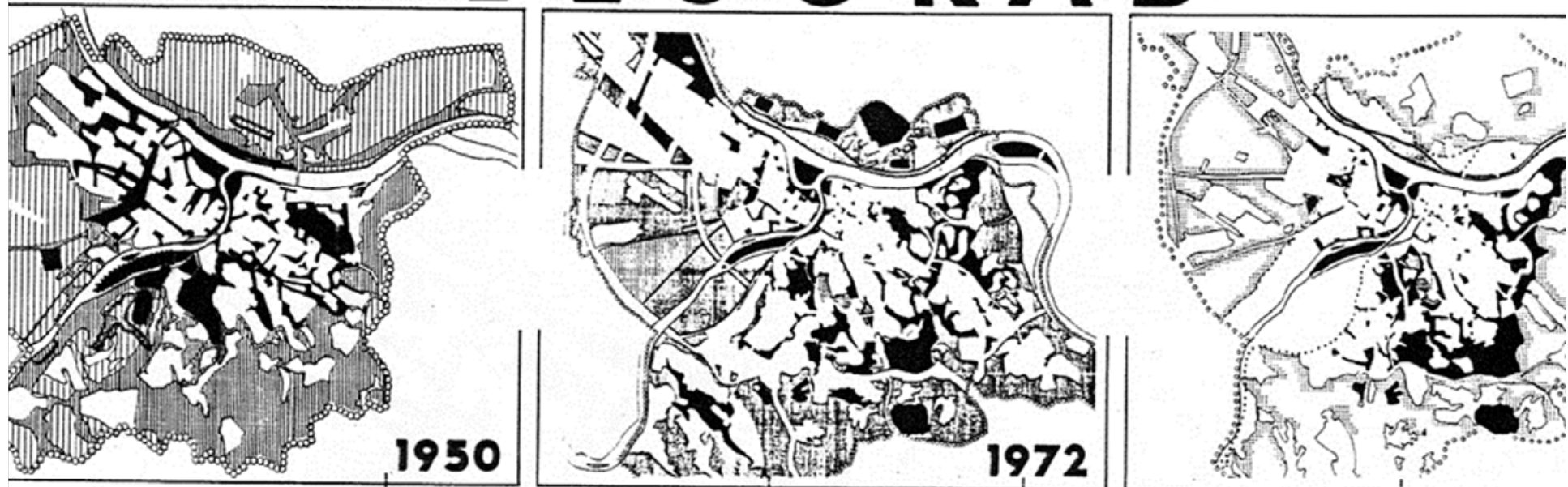
Teži se da se svi unutargradski problemi i neuravnoteženosti rešavaju na nivou pojavljivanja ili da budu apsorbovani na nivou nekog šireg entiteta - čime se omogućava da se u lokalnom kontekstu traže odgovarajuća i raznovrsna rešenja.

Održivost se ne smatra niti vizijom niti nepromenljivim stanjem nego *"kreativnim, lokalnim procesom koji teži održanju balansa koji se prostire do svih nivoa lokalnog odlučivanja....Kako je svaki grad različit, to su i načini ostvarenja održivosti različiti za svaki od njih"*.

Charter of European Cities and Towns Towards Sustainability - The Aalborg Charter, 1994, European Conference on Sustainable Cities & Towns, The Lisboa Action Plan: from Charter to Action, I 1996, Second European Conference on Sustainable Cities and Towns

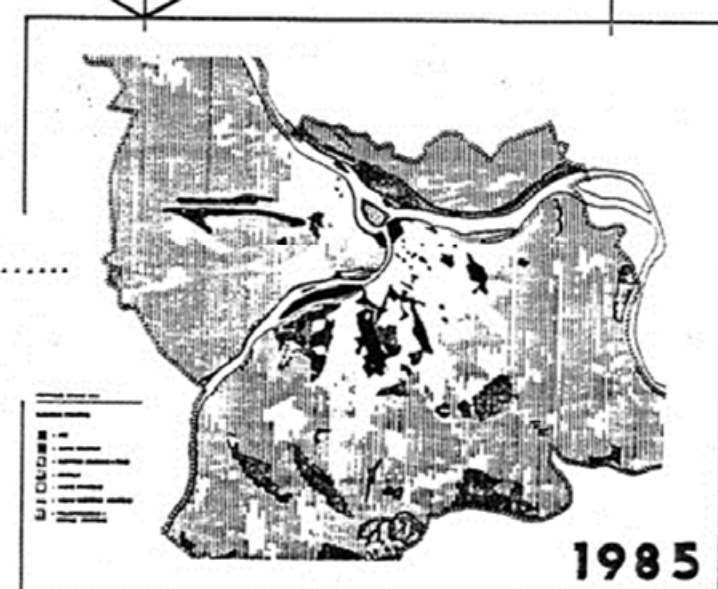
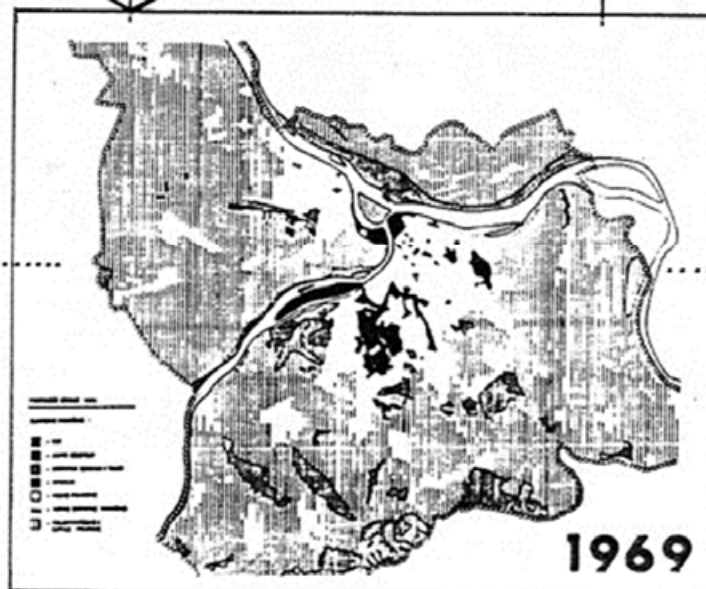
BEOGRAD:
**(Ne)održivi razvoj otvorenih prostora
grada - kvantitet vs. kvalitet**

BEOGRAD

OPŠTINI
GENERALNI URBANISTIČKI PLAN

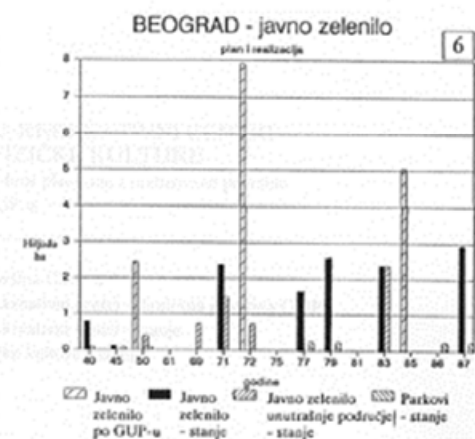
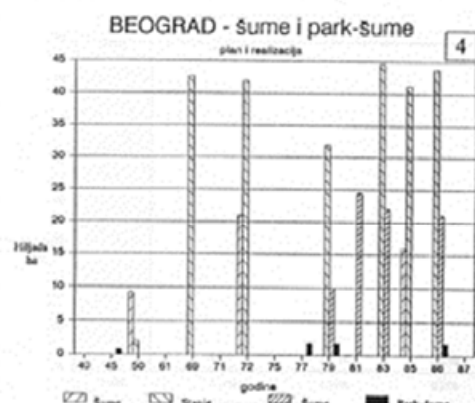
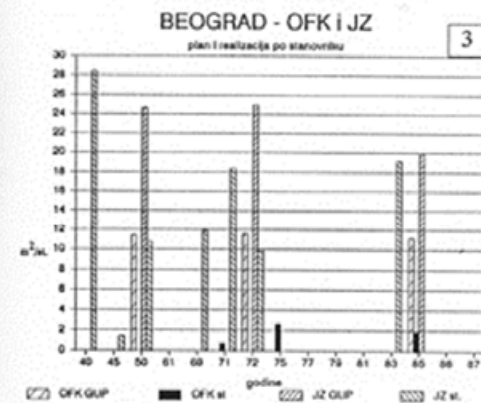
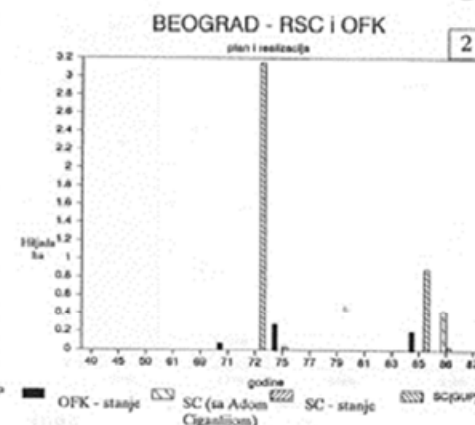
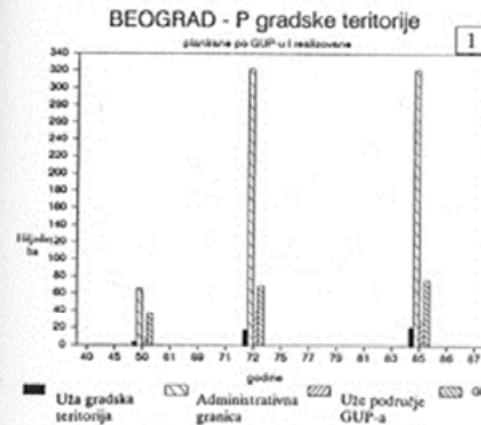
OPŠTINI
IZMENA

autor: Živana Vesnić Neđeral,
kreativna funkcija
urbanističkih prostora rada,
doktorska disertacija,
BEOGRAD, 1990.

Normiranje zelenih površina na nivou grada i manje urbane celine - kao doprinos korekciji mezo i mikroklimе i smanjenju aerozagađenja itd... - vršeno je definisanjem potrebne **količine prostora** koji treba da ostvari datu funkciju. Problem planiranja otvorenih prostora se smatrao rešenim ukoliko su zadovoljeni dati normativi: količina (m²/stanovniku) zelenog prostora, nezavisno od lokacije u gradu, kvaliteta ozelenjenosti i načina korišćenja prostora.

GUP Beograda iz 1972 je predviđao 180 m² zelenila po stanovniku (bez razgraničenja unutrašnjeg i spoljašnjeg vangradskog). Ovako ambiciozno dimenzionisan plan je onemogućio sopstvenu realizaciju u gusto izgrađenom gradskom

BEOGRAD

Ambiciozno zamišljeni generalni i detaljni urbanistički planovi koji su težili realizaciji visokih ekoloških standarda, kvantitativno definisanih - suočili su se sa problemima kada ih je trebalo realizovati u praksi. Čak i kada bi bili realizovani - problemi bi se javili pri održavanju, posebno javnih otvorenih prostora. Nedostatak finansijskih sredstava za održavanje vodio je daljoj **degradaciji prostora i njihovom niskom vrednovanju od strane stanovnika i posledično – tendenciji izgrađivanja otvorenih prostora u gradu**

Izvor: Živana Vesnić Neđeral, Rekreativna funkcija otvorenih prostora rada, doktorska disertacija, AF.1990

GP Beograd 2021

- Normativi za **zelenilo** u stambenim zonama podrazumevaju definisanje određenog procenta zelenih površina (oko 30%) u odnosu na tip izgradnje i veličinu parcele.
- Površine za **rekreaciju** u koju se ubraja šetnja, zabava, igra, razonoda, odmor u prirodi– ne normiraju se
- **Sportske površine** : sportski objekti, igrališta, fitnes centri, teretane... 4 m²/st bruto površine za sportsko rekreativne centre i minimum 1.2 m²/st korisne površine, zelenilo min.40%
- Minimalni standardi za prateće rekreativne sadržaje stanovanja (prema uzrastu)
  - 3-6g, 0.4m²/st, 50-300m
  - 6-11, 0,6m²/st, 50-500m
  - 11-14, 1m².st, 100-1000
  - Iznad 14, 4m²/st, 1000-1500m

16. ПЛАНИРАНЕ ЗЕЛЕНЕ ПОВРШИНЕ (0201)

Основне функције зелене планирање

- Паркови
- Зелене зоне
- Зелене зоне и зелене површине
- Зелене зоне површине и зелене површине

- Зелене зоне
- Зелене површине

Функције зелене планирање у другим зонама

- Зелене зоне

Функције зелене планирање у другим зонама

- Зелене зоне

Друге функције и употребе зелене површине

- Зелене површине
- Зелене површине
- Зелене површине
- Зелене површине
- Зелене површине

- Зелене површине
- Зелене површине

- Зелене површине
- Зелене површине

- Зелене површине
- Зелене површине

- Зелене површине
- Зелене површине

- Зелене површине
- Зелене површине

- Зелене површине
- Зелене површине

- Зелене површине
- Зелене површине

- Зелене површине
- Зелене површине

- Зелене површине
- Зелене површине

- Зелене површине
- Зелене површине

- Зелене површине
- Зелене површине

УРБАНИСТИЧКА ЗАШТИТА
ГЕОГРАФА

ШКАЛА 1:20 000
БЕОГРАД, 20. ЈУЛИЈА 2008. ГОДИНЕ

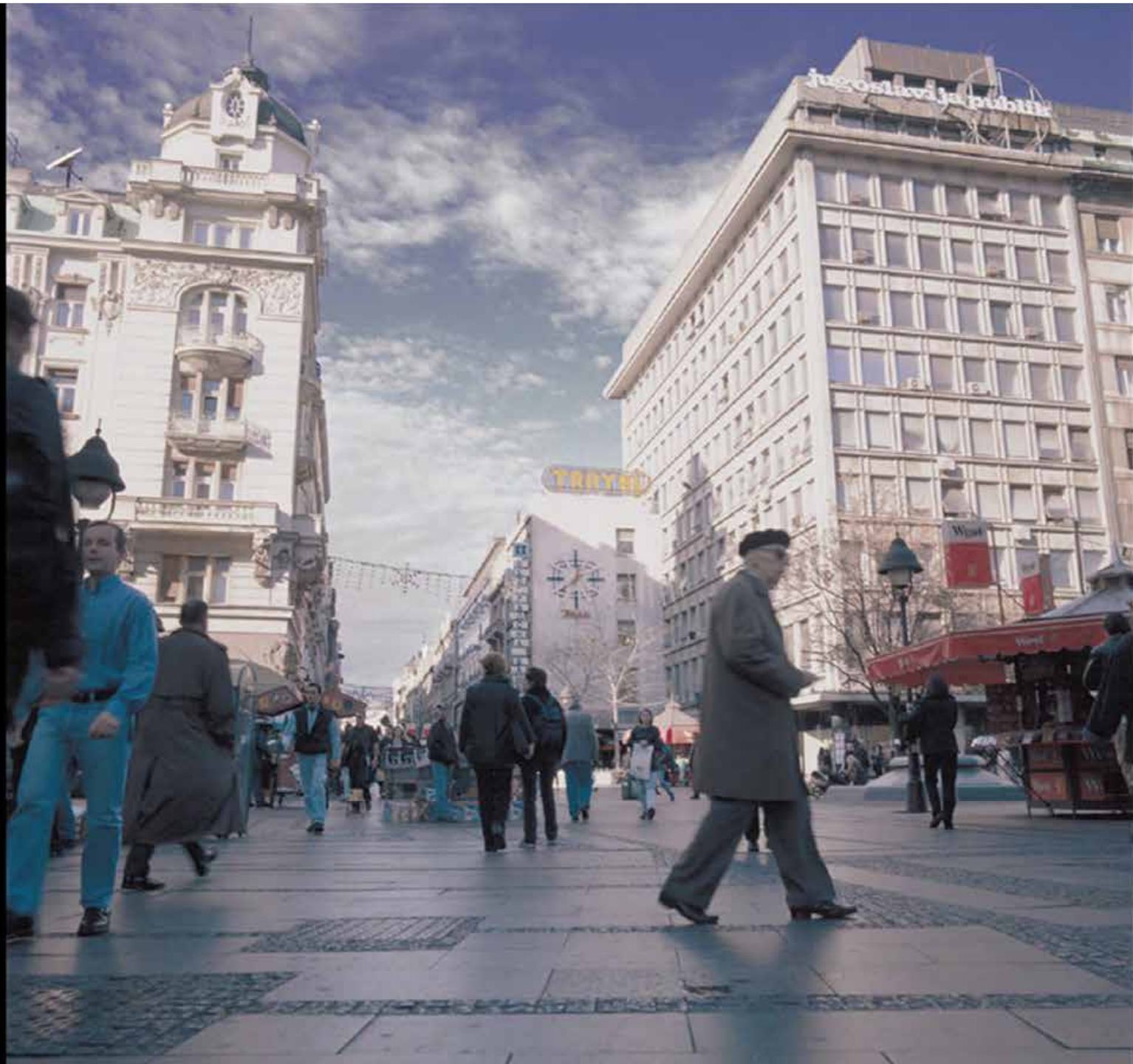

Photo: Aleksandar Kujučev

PEJZAŽNA ARHITEKTURA, dr Jelena Živković,

BARCELONA:

**Javni otvoreni prostori kao sredstvo povratka
dostojanstva i promocije grada**

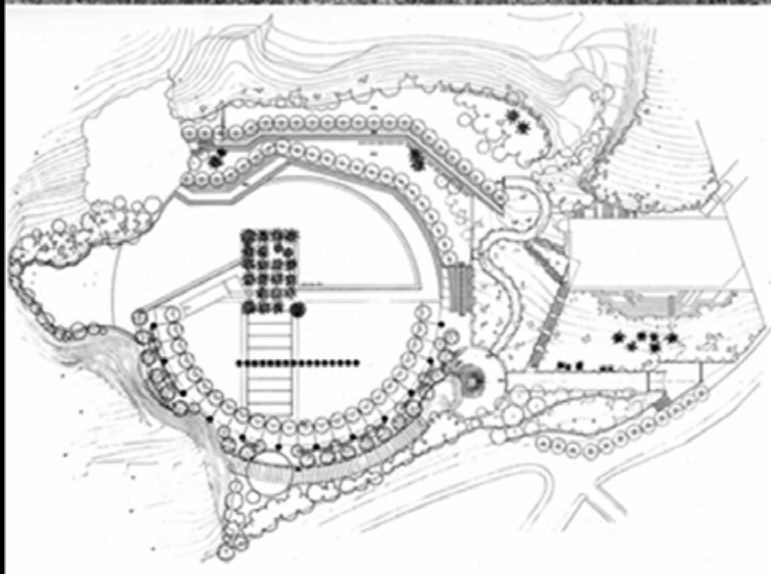
BARCELONA: Javni otvoreni prostori kao sredstvo povratka dostojanstva i promocije grada

KONTEKST:

- **Postfrankovski razvoj:** javni prostor kao simbol slobode
- **Kulturološki pristup:** povratak značenju prostora
- **Od malog ka velikom:** uređenje javnih prostora kao minimalna kritična masa koja pokreće ekspanziju blagostanja
- **Od periferije ka centru:** koncept dostojanstva
- **Tradicija razvoja kroz velike događaje:** EXPO, Olimpijada, prestonica kulture

Creuta del Coll

El Clots

Unapređenje kvaliteta života od periferije ka centru:
novi sadržaji i značenja za lokalno stanovništvo

Castelldefels, Barcelona

Vila Cecilia, Barcelona

Nova globalna slika Barcelone:
novi sadržaji i značenja za turiste i lokalno stanovništvo

PEJZAŽNA ARHITEKTURA, dr Jelena Zivković,

Port Vell & La Barceloneta

Nova globalna slika Barcelone: Forum kulture

PEJZAŽNA ARHITEKTURA, dr Jelena Živković,

Održivost novih javnih prostora Barcelone: Forum Kulture 2004

PEJZAŽNA ARHITEKTURA, dr Jelena Živković,

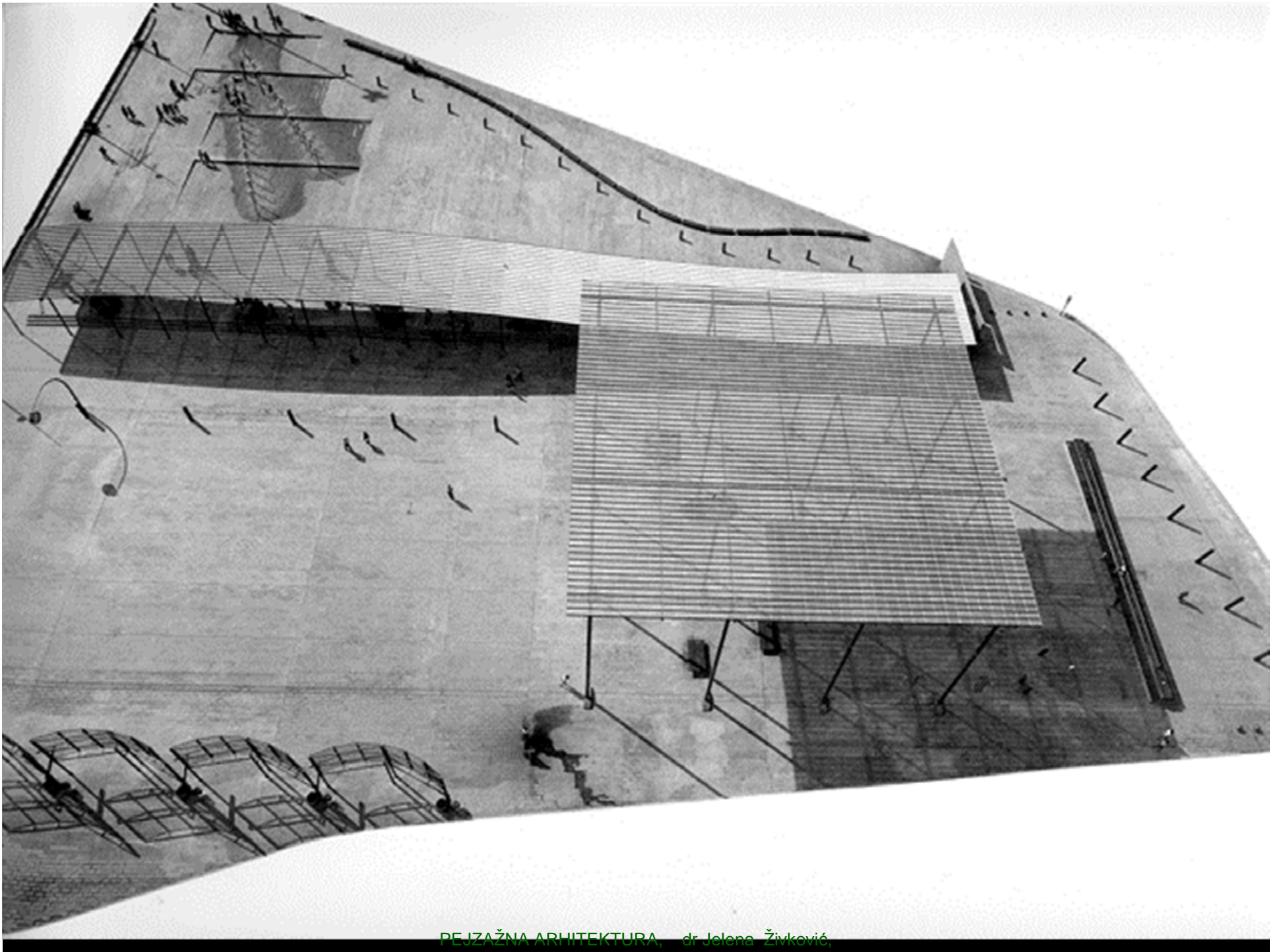
BARCELONA

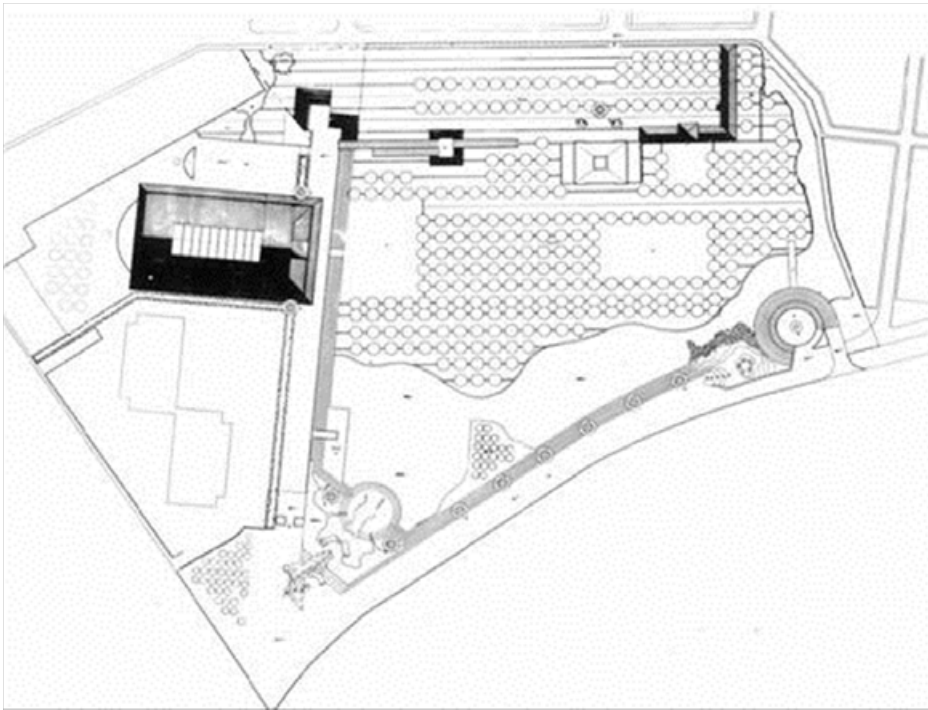
Placa Paisos Catalans: afirmacija u teoriji i neprihvaćenost u praksi

PEJZAŽNA ARHITEKTURA, dr Jelena Živković,

Parc Industrial, Barcelona

EPILOG:

- Javni prostori Barselone kao sredstvo reafirmacije Katalonskog identiteta, društvene integracije i povećanja atraktivnosti grada za turizam i investicije
- Pristup planiranju javnih prostora u Barseloni kao primer dobre prakse urbanih projekata
- Dizajn javnih prostora Barselone kao intrigantan i kontraverzni eksperiment , u toku...
- Barcelona kao centar debate o kvalitetu javnih prostora: European Prize for Urban Public Space

STOKHOLM:

**Plavo – zelena infrastruktura kao osnov i
činilac održivog razvoja grada**

STOCKHOLM: Plavo –zelena infrastruktura kao osnov i činilac održivog razvoja grada

KONTEKST

- **Nacionalna orijentacija** ka održivom urbanom razvoju. Švedska vlada aktivno promoviše održivi urbani razvoj i bori se protiv različitih vrsta nejednakosti.
- **Polazište**: “Urbani rast je doveo do potrebe da se na holistički način pristupi planiranju i upravljanju razvojem grada“
- **Ciljevi** Švedske međusektorske politike urbanog razvoja su borba za društvenu inkluziju i kvalitetnije urbane oblasti čime bi se doprinelo nacionalnoj kompetitivnosti.

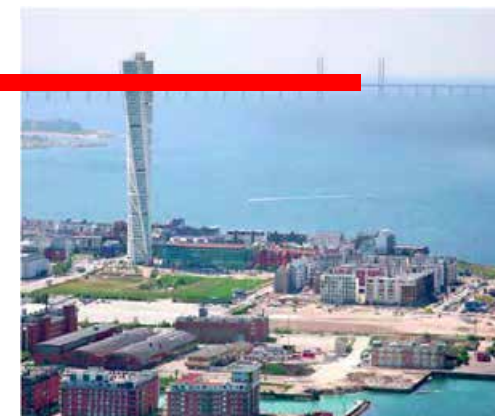

STOCKHOLM: Koncept Symbio City

Švedska razvija koncept **The SymbioCity:**

- **Usmeren je na traganje za potencijalnim sinergijama** urbanih funkcija i aktiviranje njihove efikasnosti i profitabilnosti.
- **Kombinuje rast i održivi razvoj.** U periodu 1990-2006 švedska je smanjila emisije CO2 za 9 procenata dok je bruto nacionalni dohodak porastao za 44 procenta”
- **Fokusira se na to kako se koriste i povezuju** uprava, planiranje, edukacija, IT koncepti, učešće javnosti i druge aktivnosti - kako bi promovisale održivu urbanizaciju.
- **Dobro funkcionisanje institucija je ključno** a najbolji rezultati se postižu kada su stejkholderi i građani uključeni od početka. Univerziteti, privatne kompanije, lokalno stanovništvo, vlada i sve zainteresovane strane komuniciraju i dele znanje, veštine i organizacione sposobnosti

STOCKHOLM: Zelena prestonica Evrope

Rezultati:

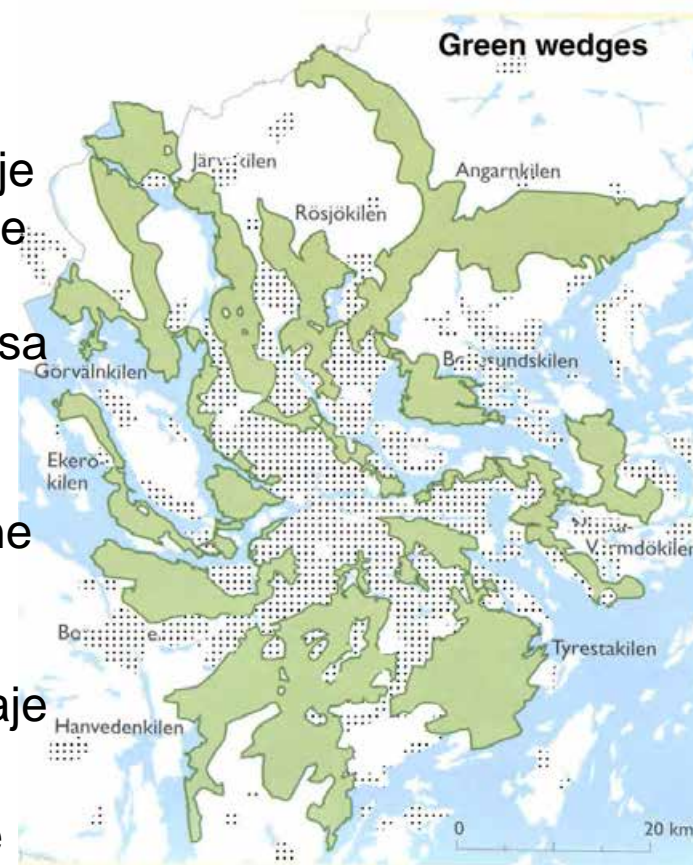
Stokholm je proglašen za prvu Zelenu prestonicu Evrope 2010

- Jasne i efektivne mere u cilju smanjenja zagađenja bukom.
- Uspostavljanje novih standarda za čistiju vodu
- Inovativni integrisani sistem tretmana otpada.
- 95% populacije koja živi na distanci manjoj od 300 m od zelenih oblasti.

STOCKHOLM: Plavo –zelena infrastruktura kao osnov i činilac održivog razvoja grada

- Region Stockholm je zadržao veliki deo svog prirodnog i kulturnog pejzaža (47% je otvoreni, neizgrađeni prostor).
- Zvezdasti obrazac izgradnje i naseljavanja određen je sa jedne strane zemljištem na kojem urbanizacija nije bila moguća - prostori ograničenog pristupa (parkovi kraljevske porodice i aristokratije, vojno zemljište) a sa druge - razvojem saobraća i infrastrukture.
- Kasnije su oblasti ograničenog pristupa biti transformisane u rekreativne, šumske i poljoprivredne prostore. Na taj način je formirana savremena struktura grada sa **zelenim klinovima** koji počinju u gradskom centru i podržavaju brojne gradske sadržaje i aktivnosti, naseljene i zone transporta
- Švedski Akt o planiranju i građenju (1996) uključio je očuvanje zelene strukture unutar gradova kao osnove razvoja.

STOCKHOLM: Održivo planiranje otvorenih prostora - koncept SOCIOTOP-a

- Lake
- District border
- Ecological values**
  - Important biotopes
  - Buffer zones, ecological corridors
  - Area with low ecological value
  - important shoreline
  - Brook, ditch
- Recreation facilities**
  - B Bathing place
  - K Allotment gardens
  - PL Playground
- Social and cultural values**
  - Important recreation area
  - Developed area with good recreational quality
  - Developed area with limited recreational quality
  - Path
  - Proposed path
  - Landform important for landscape identity

STOCKHOLM: Održivost zelenih klinova kao sociotopa

EKOLOGIJA		EKONOMIJA		DRUŠTVENI ASPEKTI	
Emisije		Cena/efekat		Participacija	
Korišćenje prirodnih resursa Recikliranje		Spremnost za plaćanje		Transparentnost	
Biodiverzitet		Efektivna organizacija		Bezbednost Zdravlje Pogodnosti	
Ukupno					

<http://www.cardiff.ac.uk/archi/programmes/cost8/case/greenblue/sweden-stockholm.pdf>

STOCKHOLM: Pouke o zelenim klinovima i zeleno-plavoj strukturi

- **Prepoznavanje značaja zeleno-plave infrastrukture** za održivi urbani razvoj, u različitim oblastima i na različitim nivoima
- **Povezivanje i objedinjavanje** ekoloških, društvenih i ekonomskih ciljeva razvoja
- **Korišćenje pogodnih prilika** (izmeštanje vojske, regeneracija priobalja i napuštenih industrijskih oblasti, prenamena železnice...) i priprema institucionalnog i planskog okvira za brze akcije

**OTVORENI PROSTORI PRIOBALJA
KAO FAKTOR URBANE VITALNOSTI, IDENTITETA I ATRAKTIVNOSTI**

Baltimore

San Antonio

ĐENOVA

